

er ikke forankret i en plikt til å fremme gode formål. Den utgjør snarere en måte å vise respekt for andre personer på. Ved å tillate andre å snakke, og deres publikum å lytte, anerkjenner vi dem som selvstendig tenkende individer. Med dette avviser ikke Kamm at ytringsfriheten også har nytteverdi. Poenget er at vi har rettigheten helt uavhengig av eventuelle fordeler og ulemper den fører med seg.

Statusbasert rettighetsteori: En teori som begrunner at vi har grunnleggende rettigheter i kraft av å være vesener med visse evner som avkrever respekt.

At en rettighets gyldighet er uavhengig av de fordelene og ulempene den kan forbindes med, betyr ikke at konsekvenser aldri teller. Forsvarere av naturlige eller statusbaserte rettigheter vil normalt akseptere at vi kan begrense ytringsfriheten med henvisning til de sannsynlige negative følgene av visse typer ytringer, for eksempel trusler eller ytringer som med stor sannsynlighet vil oppildne til voldsutøvelse. Denne typen begrensninger innebærer at vurdering av negative og positive konsekvenser spiller en rolle når vi kvalifiserer eller spesifiserer rettigheters rekkevidde. Det er likevel personers status som tenkende vesener som begrunner at de har rettigheter, og ikke rettighetenes nytteverdi.

Kvalifisering av rettigheter i lys av konsekvenser kan innebære at statusbaserte teorier i stor grad sammenfaller med interessebaserte teorier i synet på lovgivning. Teoriene vil likevel skille lag i måten synspunkter begrunnes på. Et eksempel på slikt sammenfall i konklusjon basert på ulike premisser finner vi blant kritikere av forbud mot hatytringer.

Interessebasert rettighetsteori: En teori der rettigheter ses på som midler for å fremme velferd eller menneskelige interesser.

Det er ikke bare i Norge vi har lover som forbyr diskriminerende eller hatefulle ytringer. Tilsvarende forbud finnes i de aller fleste demokratiske stater, med USA som et viktig unntak. Denne typen forbud er vanligvis begrunnet med at hatytringer har en rekke negative effekter. Det fremheves ofte at slike ytringer fungerer ekskluderende og polariserende. De oppleves også som nedverdiggende, og de har en tendens til å skape frykt hos dem de er rettet mot, noe som igjen bidrar til at barrieren for å delta i samfunnsdebatten blir større. Mange er dessuten bekymret for smitteeffekten av hatytringer. Denne bekymringen går ut på at hatytringer ikke bare reflekterer uønskede fordommer, men også kan føre til at fordommene blir mer utbredte, og dermed gi grobunn for flere hatytringer (Gelber & McNamara, 2016; Fladmoe et al., 2019).

Er du kritisk til forbud mot hatytringer, vil typen argumenter du bruker i din kritikk, avhenge av hvilken teori om rettigheter du forsvarer. Forsvarer du en instrumentalistisk eller interessebasert teori, vil argumentene dine handle om den effekten et forbud har. Du kan for eksempel trekke i tvil om tolerant lovgivning er mer skadelig enn restriktiv lovgivning. For at en slik type argument skal ha noen vekt, må du kunne godtgjøre at det ikke finnes noen påviselig sammenheng mellom toleranse for hatytringer og de negative effektene som lovforbud typisk begrunnes med. En annen type argument kan være å vise til skadevirkninger eller farer ved forbud mot hatytringer. Da kan du for eksempel forsøke å påvise en sammenheng mellom lovforbud